

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforening.no

Når ønske om barn betyr alt

Sandvik K.

Ønskebarn

Historier om barnløshet. 256 s., tab.
Oslo: Gyldendal, 2008. Pris NOK 299
ISBN 978-82-05-37849-0

Forfatteren er en journalist som intervjuer ulike kvinner og par som har til felles at de ønsker barn og sliter med å oppnå graviditet. Hun fikk selv sitt første barn da hun var 39 år gammel. Gravid med nummer to bestemte hun

seg for å skrive denne boken etter en samtale med en venninne som skulle i gang med prøverørsbehandling. Leseren blir kjent med 15 personer som forteller sine historier. Vi møter par, enslige og homofile som alle ønsker barn. Bredden ivaretas ved at leseren også møter en kvinne som har valgt å leve uten barn. Boken er lettfattelig skrevet og egner seg godt for et bredt publikum utover helsepersonell som møter ufrivillig barnløse og kvinner som er gravide etter assistert befruktning. Mange vil kjenne seg igjen og boken legitimerer på en god måte de vanskelige psykiske og sosiale følgene av ufrivillig barnløshet (eksempelvis skam, utilstrekkelighet, samlivsproblemer, misunnelse og isolasjon). Den anbefales av Norsk forening for fertilitet og barnløshet.

De 14 kapitlene er bygd opp i en forteller-jeg-form og veksler elegant mellom historiene som presenteres og en faktadel med medisinsk historie, juridiske aspekter, etikk og ulike metoder knyttet til assistert befruktning. Enkelte kapitler innledes med en overskrift som gir et hint om hvilken bakgrunn neste person har. Ulike aspekter som adopsjon, egg- og sæddonasjon, anonymitet og behandling av enslige og homofile belyses.

Det gis en god beskrivelse av gangen i et vanlig prøverørsforsøk, hvordan behandlingen foregår samt psykiske og sosiale aspekter knyttet til både infertilitet og behandling. Forfatterens vekslende mellom fakta og personlige intervju skaper kontraster og variasjon, og skildrer samtidig kvinnenes vekslende mellom håp og skuffelse, sorg og glede.

I siste kapittel får vi en rapport om status for dem som er med i boken. Bakerst finnes kildehenvisning og ordliste med forklaring på medisinske begreper og medikamenter.

Barnløshet engasjerer mange. Temaet aktiverer mange etiske problemstillinger, fra prioriteringer av offentlige helsekroner til egne personlige opplevelser av meningen med livet. Mange barnløse opplever fordomsfulle holdninger fra omgivelsene, og jeg mener bøker som denne kan bidra til å bryte ned barrierer og fordommer. Slik kan denne boken være nyttig, både i forhold til adopsjon og til assistert befruktning. *Ønskebarn* er både informativ og spennende og anbefales først og fremst til barnløse og deres nærmeste.

Liv Bente Romundstad

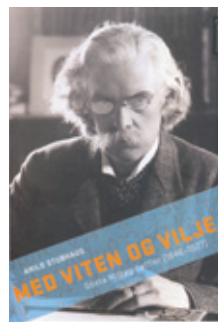
Fertilitetsseksjonen
St. Olavs Hospital

Svensk matematiker, forretningsmann og sosietetskjendis

Stubhaug A.

Med viten og vilje

Gösta Mittag-Leffler (1846–1927). 776 s., ill.
Oslo: Aschehoug, 2007. Pris NOK 499
ISBN 978-82-03-23493-4

Arild Stubhaug forener gjennom sine studier og sitt forfatterskap på en sjelden måte det som er kalt de to kulturer. Han har studert litteraturvitenskap, religionshistorie og matematikk og utgitt to kritikerroste biografier, om henholdsvis Niels Henrik Abel og Sophus Lie, i tillegg til romaner og diktsamlinger. Hans største verk er allikevel denne biografien om Gösta Mittag-Leffler (1846–1927). Det er et dristig prosjekt fordi de fleste av oss formentlig aldri har hørt om Mittag-Leffler, og fordi vi ikke er matematikere. Stubhaug har løst oppgaven ved det som er blitt et kjennemerke for ham. Det er fortellingen, med blikk for menneskelig atferd, sosialhistorie og hovedpersonens omgangskrets vi presenteres for. Vi blir

i uvanlig grad kjent med Mittag-Lefflers ambisjoner, skuffelser og triumfer, hans giftemål, helseproblemer, investeringer, blant annet i norsk vannkraft, og tidens faglige konkurranser om stillinger og publikasjoner. Mittag-Leffler var i 45 år redaktør av *Acta Mathematica*, et tidsskrift han selv hadde tatt initiativ til, og som fortsatt har et godt faglig omdømme. Han må ha vært en sjarmerende mann som lett kom i kontakt med tidens ledende matematikere, både i Paris, Berlin og Göttingen. Av særlig betydning ble hans faglige kontakt med Karl Weierstrass og Charles Hermite, men også med Paul Painlevé, Henri Poincaré og Georg Cantor.

Mittag-Leffler ble utnevnt til professor i matematikk i Helsingfors 1877, og ble i 1881 den første matematikkprofessor i Stockholm. Hans praktfulle hjem på Djursholmen er nå et senter for matematikk, med årlige internasjonale seminarer. Mittag-Leffler var langt fremme i synet på at kvinner burde likestilles med menn innen kunst og vitenskap. Han skaffet den russiske matematiker Sonja Kovalevsky et professorat i matematikk ved Stockholms Högskola, og hadde vesentlig betydning for at det gikk to nobelpriser til Marie Curie.

Det var vel Harald Grieg som i sin tid påsto at for hver likning som inntas i en bok, halveres antall lesere. Denne risiko har Stubhaug unngått. Vi finner verken likninger eller grafer. Men derved får biografien en slagside. Det burde være mulig å gi en populær fremstilling av Mittag-Lefflers innsats som matematiker, med utvalgte eksempler. Dette stoffet kunne eventuelt ha vært plassert i et appendiks. Hans interesser omfattet eliptiske funksjoner og kjeglesnitt, og han ga flere bidrag til matematisk analyse. Han publiserte arbeider om analytisk geometri, sannsynlighetsanalyse, og generelle teorier om funksjoner. Mittag-Lefflers grafiske «stjerne» burde vi vel fått sett.

Dette er blitt nordisk kulturhistorie med akademiske overtoner fra en tid som er i ferd med å gli ut av erindringen. Det slår meg hvor få aktører det var i academia på den tiden, også internasjonalt. Det matematiske miljøet i Europa var som en stor klubb hvor de fleste visste om hverandre selv uten elektroniske hjelpemidler. Den svenske utgave av boken har fått en mer spenstig tittel, «Att våga sitt tårningskast» fra et dikt av Verner af Heidenstam. Den norske tittelen «Med viten og vilje» fremstår som ganske likegyldig i sammenlikning. Arild

Stubhaug som skriver så bra, burde funnet en tittel med mer sus i.

Anton Hauge
Fysiologisk institutt
Universitetet i Oslo

Nyttig om fibromyalgi og stress

Anderberg UM, Horwitz EB.

Fibromyalgi

Årsaker og behandling. 207 s, ill.
Oslo: Cappelen Damm, 2008. Pris NOK 329
ISBN 978-82-02-28133-5

En spesialist i psykiatri og rehabiliteringsmedisin og en danse- og fysioterapeut har skrevet lærebok om fibromyalgi. Begge har doktorgrad om lidelsen samt årelang pasienterfaring. Intensjonen er å spre allmenkunnskap om fibromy-

algi slik at forebygging og hensiktsmessige behandlingstiltak kan iverksettes tidligst mulig. De henvender seg til et bredt publikum: Fibromyalgipasienter og deres nettverk, leger og annet helsepersonell, NAV, arbeidsgivere og samfunnet for øvrig. Boken er anbefalt av Norsk Revmatikerforbund og Norges Fibromyalgi Forbund.

Fremstillingen er delt i en årsaksdel og en behandlingsdel, og budskapet konkretiseres av gode pasienthistorier. I årsaksdelen beskrives fibromyalgi fra et stressperspektiv. Den avsluttes med en diskusjon om fibromyalgidiagnosen og konkrete råd til både pasienter, helsepersonell, NAV og pårørende. Behandlingsdelen omhandler terapiformer forfatterne har erfart fungerer: Fysioterapeutiske, medikamentelle, verbale – deriblant kognitiv atferdsterapi – og kunstneriske. Betydningen av bevegelse, kommunikasjon, grensesetting og prioritering er vektlagt. Et allmenngyldig kapittel om hvordan skape et bedre liv avslutter det hele. Flere terapiavsnitt inkluderer instruksjoner som muliggjør egenbehandling.

Tittelen på den norske utgaven lover mer enn innholdet tilsier. Den svenske originaltittelen «Fibromyalgi – på grund av stress?» er mer presis. Fibromyalgi beskrives fra en biopsykososial forståelsesmodell der stress betraktes som både utløsende og vedlikeholdende faktor. Smerten anses som sentralnervøst betinget. Perifere årsaksmekanismer og deres behandlingssmessige konsekvenser (kondisjonstraining for eksempel) blir derfor lite belyst. Tilstanden beskrives som en sykdom der målrettet og individuelt tilpasset

behandling gjør pasienten frisk over tid. Et befriende paradigme! Det uforståelige blir forståelig og behandlingstiltakene opplagte og logiske. I så måte fyller boken sin intensjon; den skaper forståelse, trygghet og håp og inspirerer til aktiv mestring! Den innehar et betydelig forebyggende potensial! Den er lettest, også for allmennheten. I sin fremstilling er den så konkret at den kan fungere som hjelp til selvhjelp. Oversikt over aktuelle nettstedet og norske behandlingssteder er inkludert. De psykologiske aspektene er glimrende beskrevet. Det er også nødvendigheten av å se pasienten i et helhetlig perspektiv og å kombinere ulike behandlingsformer. Minuset er at enkelte avsnitt og illustrasjoner om biofysiologiske årsaksmekanismer er uklare. Angivelse av dagens kunnskapsbaserte behandlingsformer mangler. Til tross for alfabetisk litteraturliste, er kildehenvisningene så mangelfulle at det kan være vanskelig å vite om en påstand er dokumentert. Det er også betegnende at det oppgis lenker til norske akupunktører og hypnotisører, men ikke til terapeuter innen kognitiv terapi. Til tross for dette og enkelte andre unøyaktigheter og feil i teksten, er boken enestående i sitt slag. Den anbefales varmt som matnyttig lesing for alle som møter pasienter med, eller selv sliter med, stress, kronisk smerte eller fibromyalgi!

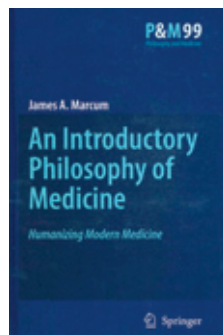
Sigrid Hørven Wigera
Opptreningscenteret Jeløy Kurbad
Moss

Filosofi for å humanisere moderne medisin

Marcum JA.

An introductory philosophy of medicine

Humanizing modern medicine. 376 s, tab.
Berlin: Springer, 2008. Pris EUR 105
ISBN 978-1-4020-6796-9

Dette er en omfattende lærebok i medisinsk filosofi for leger og annet helsepersonell. Den kan brukes tidlig i et studium eller til selvstudium senere. Forfatteren James A. Marcum er biomedisinsk forsker (ikke praktiserende lege) og filosof.

Han underviser i medisinsk filosofi i et medisinsk humanioraprogram ved Baylor University i Texas. Boken er solid innbundet, har stikkordsregister, en ordliste og en rikholdig litteraturliste. Den har ingen illustrasjoner.

Medisinsk filosofi defineres som «metafysiske og ontologiske, kunnskapsteoretiske, verdifilosofiske og etiske analyser av forskjellige modeller for medisinsk kunnskap og praksis» (min oversettelse). Denne brede definisjonen av faget synes jeg er god. Bokens struktur følger denne definisjonen. I metafysikkdelen blir den biomedisinske modellen og humanistiske modeller satt opp mot hverandre i analyser av virkelighetsoppfatninger, årsakstenkning, pasienten som kropp og som person og av sykdoms- og helsebegreper. I den kunnskapsteoretiske delen blir de samme modellene kontrastert mht. medisinsk tenkning, klinisk bedømmelse og beslutning, forklaringsstyper, diagnostikk og terapeutisk kunnskap.

I etikkdelen blir verdier og normer i medisinen analysert. Marcum hevder at helsevesenet i USA befinner seg i en kvalitetskrise mht. omsorg for pasientene. Den etablerte bioetikken er for dominert av den biomedisinske modellen og bør forbedres. Meget interessant analyserer Marcum følelsenes betydning i medisinen. Den biomedisinske modellen kritiseres for å sette både pasientens og legens følelser til side. I stedet for et distansert lege-pasient-forhold skisseres et humanistisk alternativ der legene interesserer seg for sine pasienter som medmennesker og dermed også for deres følelser, lidelse og mestring. En analyse av modeller for lege-pasient-forhold munner ut i en konklusjon om at det er modeller som legger vekt på gjensidighet mellom lege og pasient som er de beste. Idealleggen fremstilles som lidenskapelig, klok og kjærlig!

Forfatteren bruker standard filosofisk terminologi. Mange fasetter ved den medisinske filosofien fremstilles på en systematisk måte. Analysene kan kritiseres og kompletteres etter behov. Holismebegrepet og objektivitets- og subjektivitetsbegreper er lite utviklet. Fenomenologien bør utvikles mer. I Europa er det naturlig å bruke hermeneutikken som et vesentlig innslag i den medisinske filosofien. Boken har bra rotfeste i klinisk medisin, men i mindre grad i samfunnsmedisin/folkehelse.

Læreboken tar for seg en sentral konflikt i vår tids medisin og helsetjeneste på en interessant, mangfoldig og konstruktiv måte. Den er relevant også i Norge. Vi har *Filosofisk poliklinikk* i Bergen og *Medisinsk filosofisk forum* i Tromsø og i Oslo. Nå finnes en omfattende og velstrukturert lærebok i medisinsk filosofi. Hvilken høyskole eller hvilket universitet sparker i gang det første grunnkurset i medisinsk filosofi i Norge?

Hans Magnus Solli
Forskningsenheten
Psykiatrien i Vestfold
Tønsberg